SUNARKEN

Yasadigimiz yüzyilin yarisindan i'tibâren Islâm Dün-yâsi'nda yeni bir canliligin basladigi görülür. Bir uyanis cehdi olarak da degerlendirilen bu hareketlenme içinde, Islâm âlemi'nin aydinlari, Bati tecrübesi disinda da yükselmenin imkânlari olabilecegini düsünmeye baslamis ve gözlerini yeniden Islâm'a çevirmis bulunmaktadirlar. Batili aydinlar arasinda da Müslümanliga yönelis ve yeniden degerlendirme gayretleri yayginlasmaktadir.

Bu gelismeler bizi Islâm Medeniyeti'nin gelecegi konusunda ümitlendirecekse, Türk insanini ve özellikle aydinlarini çetin ve serefli yükler bekliyor demektir. Çünkü, yüz yillarca hemen hemen tek basina bu medeniyeti omuzlamis olan bizler, bugün de, dostun ve düsmanin göz diktigi en diri nokta olmakta devam ediyoruz.

Iste, Islâm Medeniyeti'nin en önemli eserini bu ümit ve heyecan içinde Türk okuyucularina sunuyoruz.

* * *

Islâm Medeniyeti'nin son kalesi olan Osmanli'nin Bati karsisindaki direnisi de kirildiktan sonra, sarsinti ve buhranlar içindeki Islâm Dünyâsi'nm aydinlari arasinda Bati'ya teslimiyeti son kurtulus çâresi olarak gören tavir yayginlasmaya baslar. Bu yönelis, birçok Islâm ülkesine acili zamanlar yasatir ve aydin-halk farklilasmasini artirir. Fakat, ayni hüzünlü zamanlarda, kendi medeniyetimiz üzerinde yeniden düsünme gayretleri de yogunlasir.

Bati'ya erken teslîm olanlarimiz bir yana birakilirsa, kendi medeniyetimizi savunmaya çalisanlar, tartismayi göze alamadiklari Bati Medeniyeti degerlerinin Islâm ile çatismadigini', bu degerlerinMüslümanlik'ta damevcûd oldugunu ileri sürerler. Islâmiyet'in ilerlemeyi engellle-medigini, gelismeye açik bir dîn oldugunu isbâta çalisan bu aydinlarimiz, bir adim daha atarak, Bati Medeniyeti'nin köklerinin Dogu'da oldugunu söyler ve Müslümanlar'm bu medeniyetin olusumuna yaptiklari katkilari gün isigina çikarmaya çalisirlar.

Onlara göre, Islâm Dünyâsi'mn geri kalisi Islâmiyet'in ortaya koydugu ilkeler ve degerler sisteminden degil, oir zamandan beri bu deger ve ilkelerin hayata hâkim ki-iinamayismdan, diger bir söyleyisle, Islâmiyet'ten vuku-bulan sapmalardan ötürüdür.

Bir dünyâ görüsüne îmânla baglanmis olmanin tabiî sonucu olan ve an'anevî Osmanli düsüncesine de uygun bulunan bu dogru tesbîtten sonra, Islâmî degerlerin ha-yatdan çekilisinin sebebleri arastirilir. Ulasilan ilk tesbît, ana kaynaklarda mevcûd olmayan bir kisim yabanci düsünce unsurlarinin ve hurafelerin Islâm'a girmis olmasindan kaynaklanan yanlis anlayis ve yorumlardir. Ikinci önemli nokta olarak da, içtihâd kapisinin kapanmasi üzerinde durulur; bu yüzden Islâm düsüncesinin dinamizmini kaybettigi, zamanin getirdigi degisme ve ihtiyaçlarin karsilanamadigi ileri sürülür.

Bu yönelis ve arayislarin ulastigi mantikî çözüm, te-ceddüddür; Islâmiyet yabanci unsur ve te'sîrlerden arindirilip, aslî anlayis ve muhtevasina kavusturulabilirse, medeniyetimizin yolu açilacaktir.

Teceddüd hareketleri Hind-Pâkistan Islâmliginda daha çok, tasavvufun arindirilarak gerçek Islâmî hüviyetine büründürülmesi seklinde gelisir. Osmanli sahasinda ise, Devr-i Saadet Müslümanligi örnegine göre bir yenilenme hareketi gelistirilmeye çalisilir. Bu gayretler, çagin idrâki ile Islâm'in yeniden yorumlanmasi esasina dayanan, düsünce ve anlayis plâninda bir teceddüdü gerçeklestirmeye yönelikti.

Surasi da belirtilmelidir ki, bu aydinlarimiz Osmanli-Islâm düsünce gelenegini devam ettiriyor degillerdi. Onlar da Bati'dan çarpan dalgalarin agir baskisi altinda yön çiziyor, Batili ölçü ve kavramlarla degerlendirmeler yapiyorlardi. Ama, fiilî hâlin perisanligina ragmen, îmânlarina sâhib kaldiklari için; en iyi, en güzel olanin bu olmasi gerektigine inandiklari için Islâmiyet'in fikir ve inanç sistemini savunuyorlardi. Medrese kökenli an'anevî Osmanli-Islâm düsüncesi ise cami vaazlarina hapsedilmisti ve düsünce hayâtimiz buraya çoktan kulaklarini tikamisti.

Zamanla, Bati karsisindaki eziklik duygusu azaldikça, dikkatler daha çok manevî ve içtimaî kiymetlere çekilerek, Islâm'in insanliga sundugu degerlerinBati'ninki-lerden daha üstün oldugu ifâde edilmeye baslar. Bu siralarda Batili aydinlar da kendi medeniyetlerinin karsilastigi sikintilari tartismaya ve bir buhrandan bahsetmeye baslamislardir. Bunun da verdigi imkânla, Müslüman ay-dinlarin Islâmî yapiyi yücelterek Bati Medeniyeti'ne sal-, dirdiklari ve buhrana karsi bir alternatif olarak ileri sürmeye basladiklari görülür.

Bu düsünce gayretleri, asrimizin ikinci yarisindan i'-tibâren daha bir canlanir ve kendine güveni

artmaya baslar. Simdi, bir kisim Müslüman aydinlar Bati Medeniye-ti'nin tüm degerlerini reddetmekte, saf bir Islâm ideolojisinden, san'atindan ve ilminden söz etmektedirler. Bati Medeniyeti ve batililasma hareketlerine siddetli bir tepki havasi veren bu düsünce çabalarinda, yüceltilen ideo-lojik çerçevelerle hayât arasinda gerekli ilgiler basariyla kurulamamaktadir. Teceddüd gelenegine bagli kalan bu aydinlarin bir bölümü ise, ilk kaynaklara bagli kalmak kaydiyle, Bati ile beraber Islâm târihinin bin yillik gelenek ve birikimini reddetmekte de bir be's görmemektedirler. Bâzi Islâm ülkeleri aydinlarinin bu tür tavirlarinin târihe (dayali |açiklamalarini yapmak mümkündür. Türk aydinlan arasinda ayni tavrin görülmesi ise, düsünce gücünün henüz tercüme safhasini geçemedigi seklinde yorumlanabilir.

Bati'mn Islâm düsüncesine vurdugu en büyük darbe, medeniyetlerin düsünce ile degil amelle kuruldugunu ve ameli yönlendiren gücün de îmân oldugunu unutturmasidir. Bu yüzdendir ki, iki yüz yila yakin zamandir aydinlarimiz hep düsünce plâninda teceddüd yapmak ve mes'elelerimizi çözmekle ugrasmaktadirlar. Bu yüzdendir ki, hayâti amellerin yaptigini, onlara hâkim olabilmek için de îmânimizin yenilenmesi, ateslenmesi gerektigini söyleyen pek çikmamistir.

* * *

Insan, metafizik kaygilarini da kucaklayan küllî bir varlik anlayisi içinde yasamak ihtiyâcindadir. Bati'mn, bütüncü bir varlik anlayisina ulasamadigi veya böyle bir anlayisi kaybettigi görülüyor. Modern cemiyetin getirdigi parçalanmalari yumusatip, bir anlamlar zincirine baglayacak anlayisla kavusulamamistir.

Günümüzde insan, günlük hayâti bile bütünlügü olan mantikî bir tutarlilik içinde kavramakta zorluk çekmektedir. Hayâtini, her birini bilip, kavrayamadigi, bütün ile olan ilgi ve- fonksiyonlarim çözemedigi, dev ve karmasik organizasyonlara bagli olarak geçirmektedir. Bu karmasik ve anlam bütünlügü kurulamayan münâsebetler aginda insanin yalnizligi artmaktadir.

Beserî münâsebetler gittikçe artan bir sekilde maddî kiymet ve ölçülere dayanmakta, manevî degerler gözetilmemektedir. Ve, bu kültür ortaminda insan daralmaktadir, yozlasmaktadir. Metafizik boyutu gittikçe kaybolan insan sahsiyeti yiyip, içen ve savasta birbirini bogazlayan bir derekeye düsmek tehlikesindedir.

Yüzyilimizin insani, her zamankinden fazla, kendi mes'eleleri ile birlikte bütün kâinati kavrayip, ma'nâlan-dirabilecegi; hayâtin yükünü tasinabilir ve hayâti yasanabilir hâle getirebilecegi bir varlik anlayisina muhtaçtir. Modern zamanlar insana, tanimadigi yeni yükler, acilar getirmekte ama, bunlara katlanacak manevî kudreti ve bu karmasa içinde hayatini tanzim edebilecegi ilkeleri verememektedir.

Ayrica, insan istikrar istemektedir; dâima degisen dis dünyâyi, degismeyen, kalici degerlere göre düzenlemeyi arzulamaktadir; bu tavir, yaratilisindandir. Bütün hayallerini, bildigi ve bilmedigi korkularini, ümîdlerini, 1 arayislarini cevâblandiracak kavrayislarla birlikte, kalici degerler istemektedir; huzuru, mutlulugu buna baglidir.

Bu tür küllî ve kalici degerlere ise ancak îmânla ka-vusulabilir. Bati Medeniyeti Ilmî gerçeklerin kalici oldugu zanni içinde, bu bilgilere dayali beserî ve sosyal degerler kurarak bunlara baglandi. Ancak, ilmî gerçeklerin de izafî ve degisebilir oldugunun anlasilmasi ile dünyâ sallanmaya basladi. Yaptigi putlar yikildikça Batili insanin îmâni sarsildi ve buhranlar basgösterdi.

Simdi ise görünen odur ki, insan, ilim ve teknigin getirdigi imkânlara ihtirasla baglanarak, kendi hizmetine verilmis olan seylerin hizmetine kosulmus bulunmaktadir.

Ancak, kendi medeniyeti üzerinde düsünmesini bilen Batili, sikintilarinin ve içinde bulundugu buhranin da farkindadir. Batili siradan insanin hipilikten, uyustu-turucuya kadar çesitli çalkantilar içinde, bâtil inanç ve tarîkatlere ilgisi gittikçe artarken,Batili aydinlarda dikkatlerini Dogu'ya çevirmis bulunmaktadirlar. Bati'nin Uzak-Sark ilgisi geçen asirda baslamistir. Yüzyilimizda ise Avrupali aydinlarin Islâmiyet'e yönelislerinin arttigi ve bunun bir müstesrik yaklasimi olmadigi bilinmektedir. Batili aydin, gittikçe yozlasan, bencillesen, insanî derinlik ve degerlerini yitirmek tehlikesi ile karsi karsiya gelen insanini kurtarmak için arayislara girmistir. Simdi, îmânini kurtarmak veya yeni bir îmâna baglanmak pesindedir. Eger, Ondokuzuncu Yüzyil'da kiliseyi o ölçüde hirpalayip, tahrîb etmemis olsaydi, belki yeniden bir Hristiyan hamlesinin imkânlarini arastirabilirdi. Ancak, korunmus bir kitâblarmm olmayisi, Avrupa Medeniyeti'-ne can katacak yeni bir reform hareketine sans birakmamaktadir. Çünkü, günümüzün idrâki çok genislemistir ve ayrica, Hnstiyan düsüncesinin ufkundaki teslis akidesi, bu idrâki duyuramamaktadir.

Bu noktada dikkatler Islâmiyet'e dönmektedir. Islâm'in ana kaynaklarinin, her türlü sübheden uzak bir biçimde korunmus olmasi, onun büyük sansi ve son dîn oldugunun delilidir. Kitâb, tartismasiz bir

sihhatle insanligin elindedir; sünnet bütün genisligi Ile istifâdeye açiktir. Ve, sâdece bu tesbîtler bile Islâm Medeniyeti'nin yeniden filizlenmesinin imkânini açik bulundurmaktadir.

Bütün medeniyetler belli bir îmân çevresinde gelisir ve.bu îmânin zaafa|ugramasiiile çökerler. Bir medeniyetin yeniden canlanmasi, o medeniyetin bagli oldugu îmânin yeniden alevlenmesi ile yânî tecdîd-i îmân ile mümkün olur. Temel degerlerini ister dînden, ister gelenekten almis olsunlar, geçmis medeniyetlerin hiç birisi açik ve korunmus bir kitaba dayali degildir.

Imânin telkîn ettigi degerler belirli bir zaman dilimi ve sartlar içinde, belli bir üslûbta gerçeklestirilmekte ve medeniyet yaslandikça, deger ile onun gerçeklestirilis biçimi bütünlesmektedir; diger bir yönüyle, üslûblar da kutsallasmaktadir. Bu yüzden, üslûb kaybolurken, o medeniyetin îmâni ve degerleri de birlikte göçmektedir. îmâni ve degerlerini, tezahür eden biçimlerinden kurtararak, aslî mukaddeslerine dayali yeni bir heyecana kavusturmak kolay degildir. Çünkü, artik bütünlesmis bir gelenek vardir.

Bu yüzden, mukaddesleri sirf gelenege dayali kültürler bir kere göçtükden sonra îmân tazelemeleri ve yeniden filizlenmeleri mümkün olamamaktadir. Eger, îmânlarini yenileyebilseler, geçmis zaman üslûblarmi diriltmeye ugrasmayacak, fakat onlara dayali günün hayât üslûbunu kuracaklardir. Islâmiyet ise, Kitâb'i ve Sünnet'i ile, dünyânin herhangi bir yerinde ve gelecek zamanlarin herhangi bir noktasinda dâima bir medeniyet kurma potansiyelini tasimaktadir. Çünkü, zedelenmemis, sâf ilâhî çagrisi süreklidir ve her an mü'minler ordusu bu çagri ile yürüyebilir. Kitâb ve Sünnet'in korunmuslugundan dogan bu imkân, târihî tecrübesi olan veya olmayan bütün milletlere açiktir.

Ancak, zengin bir tecrübeye sâhib olanlar, târihî birikimlerini omuzlarinda bir yük olarak tasimak yâhud kolaya kaçip inkâr etmek yerine, yeniden dirilisin üslûbunu bu birikime dayandirmaya çalismalidirlar. Çünkü, insanin kendi yasindan kaçamayisi gibi, milletler de târihlerinden kopamazlar. Görmezlikten gelinen birikimler bütün ileri atilimlara köstek olurlar. Onlari'degerlendiren bir îmân hareketinin ise vazgeçilmez malzemeleri olarak, güzelliklerinin kaynagini olustururlar. îmâni ayni, ama
târihî macerasi, imkânlari ve yasadigi çevre farkli olan cemiyetler elbetteki farkli hayât üslûblari kuracaklardir. Millî kültür farklari olmayan bir Islâm Medeniyeti ne dün vardi, ne de gelecekte var olabilir. Her milletin kendi târihî birikimini degerlendirmesi kolay olmayacaktir; uzun ve sabirli çalismalari gerektirecektir. Ama, îmânlar tâze-lenebilirse, bu güce de kavusulmus olur.

* *

Türk aydinlari gönüllerindeki medeniyet hamlesini ancak îman tazelemekle gerçeklestirebilecegimizi anlamalidirlar; gür bir îmân, atesli bir baglanis, medeniyetimizin ilk ve tek sarti olacaktir.

Bir îmân hareketi içinde gelismedikçe düsünce, hayâttan kopuk ve sirf zihnî spekülasyonlar olmaktan kurtulamaz. Hayâti yapan, medeniyetleri kuran ise, zihnî spekülasyonlar degilamellerdir. Amelleri ölçülendiren, kültürün unsurlarini bütünlestiren ve bir medeniyet manzumesi hâlinde üslûba sokan da îmândir. Atesli bir baglanis olmadikça kültür, yaraticiliga kavusamaz;.dünyâyi kavrayip yorumlayamaz, mukaddeslerine göre siralaya-maz ve problemlerini çözemez. Onun için, bütün dikkat ve imkânlar bu noktaya teksif edilmeli; sahsiyetler onun boyasi ile boyanip, ameller onun ölçüleri ile gerçeklestirilmelidir. Yeniden dogus çabalari içinde olan bir medeniyet çevresinde, kültürün muhtemel üslûb ve muhtevasini tartisan düsünce ürünleri, arayislara yön verip, îmâni güçlendirebildikleri ölçüde hizmet etmis olacaklardir.

* *

Islâm Âlemi, sahip oldugu bir takim çevre imkânlarinin da destegi ile yeniden kendine ve Kitâb'ina güvenini kazanmaya baslamistir. Canlanmanin isaret ettigi bir ruhî gerilim dogmaktadir. Simdi önemli olan, olusmakta olan bu enerjinin bir medeniyet hamlesine dönüsebilip dönüseiniyecegidir.
Bunu, enerjinin gücü ve bunu doguran motivasyonun Islâm îmâni olup olmadigi belirleyecektir. Çünkü rûhî muhtevalar nasil motive edilmisse, hangi îmân ile öl-çülenmisse, kültürün gerçeklesmesi de o yönde olacaktir. Islâm Âlemi'ndeki bu canlanmada sirf maddî kalkinma, dünyâ ni'metlerinden daha çok pay alma gibi motifler hâkimse, sübhesiz ki basariya ulasilir; ama, ortaya çikacak olan kültürün Islâmî olup olmadigi tartisilacaktir. Daha dogrusu gerçeklestirilen bu olgu Islâm Medeniyeti olmayacak, Islâmî motifler ancak, tamamen silinememis eski bir medeniyetin arta kalmis izleri olarak görülebileceklerdir.
Bu hareketlenmeyi olusturan amellerde Allah rizâsi irâdesinin söz olarak degil, derinlik olarak, hâl olarak yeri nedir? Diger bir söyleyisle, Allah'in boyasi ile ne ölçüde boyanabilmis bir canlanma ile karsi karsiyayiz? Bu gibi mes'elelerde hüküm vermek çok zordur.

Müslüman aydinlar, ruhun Islâmî motivasyonunu gerçeklestirebilmek için ciddî, ilmî çalismalarla dolu yogun bir kültür hareketine ihtiyâç oldugunu bilmelidirler. Ve, bütün bu gayretlerin îmâni artirmaya ve Islâm ile öl-çülenmeye matuf oldugunu unutmamalidirlar. Ancak, bu yol ve gayretlerle bir kavmin kendisini degistirmesi saglanabilir ki, ancak o zaman Allah da onun durumunu degistirir.

Cemiyet olarak kendini degistirmenin anahtari ferd-dir. Kendi içinde Allah'in nizâmini kurmadan, O'nun ölçüleri ile ölçülenmeden cemiyeti degistirmeye kalkmak, dogmakta olan bir enerjiyi saptirmak, jhebâ etmek sonucuna varir. Sübhesiz ki hiç bir Müslüman aydin bunu istemez; ancak, yanlis yapmamak için sâdece istememek yetmez, ayni zamanda bilmek gerekir.

Nihayet, hiç bir zaman hatirdan çikartilmamalidir ki, amelsiz îmânla bir medeniyet kurulamaz. Her medeniyet, kendi îmâninin ameller hâlinde hayâta geçirilmesi ile dogar. Esasen alevlenmis bir îmân, rûh gücünün, o îmânin dünyâ görüsü ile motive olmasi ve amellerin de tabiî olarak o îmânla ölçülenmesi, sekillenmesi demektir.

Imân-amel birliginin dînî hükmü ayri bir konudur. Amelsiz îmân, Müslümânlar'i öbür dünyâda kurtarabilir; Allah'in bagislayiciligma herkes güvenebilir. Ancak, bu dünyâda haysiyetli bir medeniyetin sahibi yâhud mensubu olarak yasamak isteyenler için, bunu amelleriyle ger-çeklestirmekten baska yol yoktur. Kendi medeniyetimize giden yol, hayâti bütünüyle, Allah'in emrettigi gibi dosdogru yasamak ve küçük menfâatlere O'nun rizâsini feda etmemekten geçer. Amelleri ölçüîendirebilmek için kültürün îmânini pekistirmek, îmânin heyecanini koruyabilmek için de, sürekli ona uygun ameller gerçeklestirmek mecburiyeti vardir. Kültürün ölüm-kaliminin, îmân-amel iliskilerinin bu yapisina bagli oldugu bilinmelidir. Bunun için de, yasamak isteyen kültürler, kendi îmânlari dogrultusunda sürekli amel üzere olmak zorundadirlar.

* *

Kitâb üzerinde îmânla teemmül, bize, Müslümanca düsünmenin mantigini ve duyus imkânlarini kazandiracaktir. Çagin, problem sahasi artan, genisleyen idrâki ile Islâm'i daha dogru ve derinden kavrama imkânimiz olacaktir. Meselâ, sanayi cemiyetinin, yukarida kismen dokunulan problemlerini bilen ve bunlar üzerinde düsünen bir insan, "" Ey dünyâ! Bana hizmet edenin hizmetinde ol; sana hizmet edeni hizmetinde kullan'' hadîs-i kudsî-sini bütün gerçegi ile kavrayabilecektir.

Islâm'in boyasi ile boyanip, o idrâki kazandikça da, çagimizin ve insanin bütün mes'elelerini Islâm'in idrâki ile görebilecek, degerlendirebilecek ve siralayabilecegiz. Zâten, Islâm Medeniyeti'nin yeniden dirilisi de, dünyânin yeniden Islâm'in idrâki ile kavranip, düzene sokulabilmesi demektir.

Bu gelisme diger bir görünüsü ile, yabanci kültürler karsisinda zihnî istiklâle kavusma sürecidir. Bir îmân ancak kendi ölçüleri, kendi kavramlari ile dünyâyi kavrayip ifâde edebildigi zaman o kültür,istiklâlini kazanmis, yaraticiligina kavusmus demektir. Bunun da yolu, kendi mukaddeslerimize baglanmak, onlarla ölçülenmek ve îmânimizin aydinliginda düsünebilmektir. îmâni alevlen-direbilir ve onun aydinliginda bir düsünce cehdine gire-bilirsek, o zaman her türlü zihnî bagdan kurtularak kendi gözümüzle görmeye, kendi ölçülerimizle degerlendirmeye ve kendi mukaddeslerimize göre siralamaya muvaffak oluruz. Bu îmân heyecani ve ifâde gücüne ulasmadan yapilan zihnî spekülasyonlar yine, ancak îmân arayislarina ve güçlenmesine hizmet edebildikleri ölçüde deger kazanabileceklerdir.

* * *

Insan, zübde-i âlem oldugunun suuruyla varliga ba-kabilmeli; dünyânin kendisi için yaratildigini bilebilme-lidir. Zamanin, bu dinmeyecek karmasasinda korkularini, tedirginliklerini yenerek, hayâti fütursuzca yasayabil-melidir. Ona, yalniz olmadigi, dünyâya terkedilmedigi söylenmelidir. Bu emniyete ulasamamis yüreklerden hayâti güzellestirecek sevgiler beklenmemelidir. Bunun için de, Allah'in ipine sarilmak, dünyânin bütün problemleri karsisinda O'nun, yanibasimizda oldugunu bilmekten baska çâre yoktur. Insan o zaman bütün ruh zenginliklerinin açilmasi imkânina kavusabilecektir. Insan o zaman ' bütün putlarindan temizlenerek varligin efendisi olabilecektir.

* *

And olsun Allah'in and içtiklerine ki, insan için îmândan baska gerçek yoktur ve çâre olmayacaktir.
Nevzat Kosoglu

"... Ve binâenaleyh akil, bir Hâdî ve Mürside muhtâc-dir. En yüksek mürsid ise Allah kelâmiyle Enbiyâ irsadidir..." Hakk Dîni, IV., 3518.

"... Hayât, muhîta mutabakat diye mülâhaza edildigine göre de, en yüksek hayât en yüksek muhîta mutabakat demek olur. En yüksek muhît ise...Allah Taâlâ'dir.Binâenaleyh bu en yüksek hayât her hâl ü kârda Allah Taâlâ'nin emrine intibak ederek O'nun likaasina yükselmekle olur..." Hakk Dîni, VII.,

5683